

ISTORICUL ȘCOLII DE MOAȘE ȘI AL MATERNITĂȚII DIN SIBIU

A. Arz

Intr-un studiu al istoricului școlii de moașe și al maternității din Sibiu trebuie să se facă o distincție netă între aceste două instituții.

Școala de moașe este mult mai veche și deocamdată nu-i putem fixa în mod precis începutul. Maternitatea însă a fost destinată inițial pentru femeile sărace și foarte probabil că în primul rînd pentru gravidele necăsătorite.

Din schematismul maghiar al funcționarilor (apărut aproximativ din anul 1880 sub titlul „Magyarország tisztí cím és névtára“) pare a reieși că școala de moașe din Sibiu a fost înființată în anul 1809. Alte documente ne îndreptățesc însă să privim această dată cu o anumită rezervă. Datele cunoscutului medic istoric dr. G. Z. Petrescu („Hermannstädter Hebammen im 18. Jahrhundert“ apărut în „Siebenbürgische Vierteljahrsschrift“ 1931, p. 191) au o deosebită importanță. În acest studiu se constată că încă în ultimul deceniu al secolului al XVIII-lea a existat la Sibiu tendința de a se crea o instituție pentru formarea moașelor. Această tendință s-a manifestat la început prin numirea unei moașe bine specializate din străinătate, iar în anul 1754 prin angajarea unui medic specialist în persoana doctorului *Johann Michael Hoffinger*. Acesta trebuia să instruiască moașele cu ajutorul unor demonstrații anatomice.

Hoffinger și-a luat doctoratul în medicină la Viena în 1752 susținând o disertație despre durerile de naștere („De doloribus parturientium“). El a fost unul din elevii favoriți ai lui *Gerard Swieten*, care l-a numit în postul de la Sibiu. Aici *Hoffinger* a activat foarte puțin timp. În anul 1756 moare la Brașov participând la o acțiune de combatere a ciumei.

În jurul anului 1775 s-a stabilit la Sibiu chirurgical *Mathias Peltz* din Brașov. Moașele erau obligate să i se adreseze în cazuri complicate. Este cunoscut faptul că chirurgical *Peltz* a fost trimis în 1773 de *Samuel Brukenthal* la Viena pentru a se iniția în arta obstetrică — arată *G. Z. Petrescu* :

Cam în același timp protomedicul Transilvaniei, *Adam Chenot* a luat măsuri ca personalul medical să primească sarcina de a forma moașe instruite. Guvernul l-a numit pe magistrul în obstetrică *Michael Blasius* ca profesor al acestei arte. Abia acum a început la Sibiu un învățământ organizat în limba germană și română cu examene reglementare. Un certificat din anul 1778 păstrat în biblioteca *Brukenthal* poartă semnăturile lui *Adam Chenot*, a fizicușului orașului Sibiu dr. *Samuel Beatus* și a profesorului public cezaro-crâesc de obstetrică, *Michael Teophil Blasius*.

Intrucât *Blasius* este menționat în actele magistratului din Sibiu ca profesor titular al catedrei de arta-moșitului, angajarea sa trebuie considerată ca unul din punctele cele mai importante din istoricul școlii de moașe de la Sibiu.

În același timp (1775) a fost înființat Liceul-medico-chirurgical din Cluj cu un singur profesor de chirurgie, anatomie și arta moșitului.

Din actele oficiale din Sibiu mai rezultă că la început elevele-moașe au fost deseori solicitate să se înscrie la cursurile din Cluj. Ele însă s-au împotrivit din cauza cheltuelilor. Aceste eleve moașe au fost instruite chiar la Sibiu de către magistrul *Michael Blasius*, iar după moartea acestuia, începând din anul 1814, de către *Friedrich Artzt* „artis obstetricae Magister et Physicus“. După un examen pe care îl depuneau în fața fizicușilor sibieni ele primeau diplomă din Cluj, având aceleași drepturi ca și moașele instruite acolo.

În anul 1819 doctorul *Friedrich Artzt* înaintează o cerere în vederea înființării unei „case de naștere“ și a unei „școli de naștere“ la Sibiu. Propune închirierea unei locuințe cu 4 camere, instalarea alor 7 paturi plus 2 paturi pentru naștere, precum și angajarea unei moașe și a unei îngrijitoare de bolnavi. Acest plan nu a fost însă realizat.

Rezultă deci că anul 1809 nu poate fi acceptat ca data înființării maternității sibiene. Nici în anul 1818 nu a existat o maternitate, cu toate că începând din anul 1775 la Sibiu s-au ținut cursuri regulate pentru formarea de moașe.

Anului 1809 totuși i s-ar putea atribui o anumită importanță dat fiind faptul că din ordonanța gubernului numărul 1969/1808 reiese că moașele formate în Sibiu pot fi examinate tot în acest oraș, pentru a nu fi obligate să călătorească la Cluj. Acest lucru ne-ar îndreptăți să presupunem că începând din anul 1809, cursurilor sibiene li s-a dat o importanță mai mare. Menționăm că prin instrucțiunile pentru moașe din 3 noiembrie 1808 au fost anulate prevederile unui decret anlic din 1774, conform căruia examinarea moașelor putea fi făcută de un fizicuș din provincie, oraș sau district.

În legătură cu durata primelor cursuri de moașe de la Sibiu nu posedăm date exacte. La Cluj cursurile au ținut, în anul 1775 la început 3 săptămâni iar mai târziu 6 săptămâni. Începând din anul 1851 ele au durat 3 luni, iar după aceea 6 luni.

Prețuirea de care s-au bucurat cursurile de la Sibiu este ilustrată între altele de ordonanța gubernială din 1832, prin care se ordonă ca moașele să frecventeze cursurile din Cluj sau cele ținute la Sibiu de *Friedrich Artzt*.

Deosebit de interesant este faptul că în 1822 magistratul din Sibiu pune „ad acta” o ordonanță generală a guvernului în care se spunea că moașele trebuie să-și învețe meseria la Cluj, motivarea fiind următoarea: „Avind în vedere că în urma profesurii existente a operatorului *Artzt* ea (această ordonanță) nu se referă la situația locală”. În anul 1828 se stabilește că data începerii cursurilor de la Sibiu și Cluj să fie comunicată de către guvernul. În anul 1833 se ia hotărârea ca aceste cursuri să dureze 6 luni.

Friedrich Artzt a murit în martie 1848 după aproape 40 de ani de serviciu. Certificatul eliberat după moartea sa vorbește cu cea mai mare recunoștință atît despre cunoștințele și aptitudinile sale de specialitate, cit și despre însușirile lui omenești.

Prin hotărîrea cu numărul 323/1850, comesul sașilor aduce la cunoștința publică că doctorul în medicină și obstetrică *Lukas Mikulicz* numit provizoriu în postul de profesor de obstetrică al catedrei din Sibiu, își va începe cursurile la data de 1 martie 1850, de asemenea elevele sînt rugate să se anunțe la locuința sa din Sporegasse nr. 360. Profesorul Mikulicz și-a exprimat dorința de a folosi 2 camere din casa sa, drept clase pentru moașe. Propunerea a fost acceptată. În momentul în care s-a cerut de la văduva profesorului Artzt să predea școlii materialele didactice s-a constatat că acestea erau proprietatea particulară a lui *Artzt*. Mikulicz a cumpărat aceste materiale didactice și în 1850 le-a donat școlii de moașe (4 bănci de clasă, 6 scaune, 2 dulapuri, 1 masă, un fantom îmbrăcat în piele, 2 păpuși, 1 bazin osos, un alt bazin desfăcut, 36 de figuri pe pînză, 25 de rame de sticlă pentru figuri, 10 manuale germane și 2 manuale românești și o serie de obiecte mai mici). Această donație a fost primită cu mulțumiri întocmindu-se un inventar oficial al obiectelor primite. În același an s-a ordonat ca ștampilele noi ale școlii sibiene de moașe, să fie de asemenea incluse în inventarul oficial. Acest fapt poate fi considerat ca o piatră de hotar în dezvoltarea școlii de moașe de la Sibiu. Amintim că *Lukas Mikulicz* a fost unchiul renumitului chirurg *Johann v. Mikulicz Radecki* care în anul 1866 sau 67 a urmat o clasă la liceul din Sibiu dar examenul de maturitate l-a dat la Cernăuți.

Mama doctorului Lukas Mikulicz a fost moașă, și probabil din acest motiv, fiul ei și-a ales ca specialitate obstetrica.

În anul 1851 conducătorul spitalului improvizat pentru sifilitici, doctorul *László Szabó*, a propus să se înființeze la Sibiu o casă de naștere. Comunitatea orașenească a propus ca această instituție să fie realizată în cadrul spitalului orașenesc proiectat. Piatra fundamentală a spitalului a fost pusă în ziua de 25 iulie 1852. Însă atît propunerea de a se face o casă de naștere provizorie în grădina de tir („Schützengarten”) cît și propunerea de a se amenaja o cameră pentru nașteri în spitalul de atunci, au fost respinse.

În același an Ministerul Instrucțiunii a autorizat Direcția financiară din Transilvania să achite doctorului *Mikulicz*, o chirie de 100 de florini anual și un pașal de 15 florini pentru încălzire pînă cînd va fi posibilă plasarea școlii într-un loc mai nimerit.

În 1853 direcția districtuală înștiințează că la data de 1 mai 1851 s-a deschis la Cluj o maternitate cu 12 paturi în care pot să nască femeile sărace primind îngrijirea necesară. Se spune de asemenea că în caz de nevoie, femeile sărace să fie îndreptate la Cluj, fapt care constituie un nou indiciu că în timpul acela la Sibiu nu exista încă o casă de naștere.

În 1858 locotenența face cunoscut că profesorii școlilor de moașe trebuie încadrați în clasa IX-a de salarizare. Dacă sînt în același timp și medici primari la o casă de naștere, încadrarea se va face în clasa a VIII-a. Rezultă prin urmare că cele 2 instituții, deși erau înrudite, au fost private totuși ca două unități distincte.

La 15 mai 1858 a avut loc la Sibiu inaugurarea noului spital orașenesc („Bürgerspital”). O dată cu acest eveniment planul de a înființa, în cadrul acelu-

iași spital o maternitate a devenit mai actual, totuși secția de maternitate nu a luat ființă în cadrul spitalului.

În anul 1870 Ministerul de Interne maghiar declară că intenționează să înființeze mai multe școli de moașe, urmînd ca Ministerul Învățămîntului să se îngrijească de profesori, de adjunct, de moașa instituției și de instrumentar, iar Ministerul de Interne va suporta cheltuielile pentru persoanele sărace. De asemenea orașele sînt solicitate să găsească localuri potrivite și să-și spună părerea dacă ar fi posibilă și acceptată o policlinică obstetrică (cu efectuarea nașterilor la domiciliu).

În 1872 la Sibiu au avut loc tratative în vederea înființării unei maternități a cărei necesitate urgentă era în general recunoscută. Tratatul au avut ca obiect cumpărarea unei curți cu gospodăria învecinată terenului spitalului.

La elaborarea studiului nostru am putut folosi actele magistratului din Sibiu numai pînă în anul 1876, cînd s-a făcut reorganizarea administrativă. Actele mai noi nu se găsesc în arhiva orașului. Pentru a urmări situația după acest an am folosit alte izvoare care, deși mai puțin autentice prin însăși natura lor oferă totuși posibilitatea unui anumite orientări.

În primul rînd am utilizat anuarele sibiene de adrese. „Hermannstädter Adressbuch” pentru anii 1885—1933. Din păcate aceste anuare nu încep imediat după încetarea actelor magistratului, astfel încît se ivește o lacună. Totmai în această perioadă conducătorul școlii de moașe *Lukas Mikulicz* a fost înlocuit. În anul 1885 el nu mai este menționat, în locul lui fiind amintit medicul de regiment cezaro-crăiesc *Dr. Karl Kreutzer*.

La fel ca și predecesorii săi, *Kreutzer* a ținut cursurile pentru moașe în locuința sa sau poate într-o încăpere anume închiriată în acest scop. În anul 1892 purta denumirea „Clinică pentru nașteri și școala de moașe” și funcționa în str. Brukenthal nr. 9, iar profesorul ei purta titlul de director. Rezultă prin urmare că maternitatea a fost înființată numai între 1889 și 1892. În anul 1898 ea se întitulează „Institutul legal maghiar pentru instrucția moașelor și se afla în Dreieichenstrasse nr. 6. Aici s-au edificat mai multe clădiri spitalicești, într-una dintre acestea fiind instalată și școala de moașe.

La sfîrșitul anului 1911 *Karl Kreutzer* a murit și în locul lui a fost numit director doctorul *Fritz Süßmann*. Acesta a reușit să obțină imediat creșterea numărului paturilor de la 12 la 24.

În același an statul a cumpărat de la administrația orașului bastionul Haller foarte potrivit pentru înființarea unei maternități și școală de moașe. Noua instituție a fost inaugurată în 1914. Ea avea 80 de paturi și un internat pentru 40 de eleve. Această maternitate a funcționat ca atare pînă în anul 1937. Astăzi este folosită ca policlinică. Doctorul *Süßmann* s-a pensionat la data de 1 martie 1941. Urmașul său a fost profesorul *Grigoriu* de la Universitatea din Cluj, care funcționa atunci la Sibiu.

În afară de director, în cadrul acestei instituții au lucrat și medici asistenți ca doctorul *Victor Hochmeister* între 1903—1912, apoi dr. *Gustav A. Reissenberger*, doctorul *Karl Nussbacher*, dr. *Walter Simonis* și doctorul *Ilie Iancu*.

Datele referitoare la personalul medical și sanitar al maternității nu au putut fi comparate decît parțial cu schematismul funcționarilor (Magyarország tisztí című és névtára), deoarece acest izvor nu ne-a stat la dispoziție numai într-o formă incompletă.

Sosit la redacție : 13 februarie 1962.